

U kondelela hu ḡiṣa ḡakalo

Tshivenda

Maxwell N Mamathuba

U kondelela hu diSa dakalo

Yo ñwalwa nga Maxwell N Mamathuba
Mufanyisi Ntibile Zonke

Vhutshilo u dzula Shakadza na khotsi awe Vho-Badzhi, mme awe Vho-Masindi na makhulutshinna Vho-Ndaṭeni.

Hafha muḡini hu vhonala hu na zwifhaṭo zwivhili; ngeno tshitentsi tshi na luhura lwa ḡaraṭa na matanda.

Hu na nḡu ine mutheo wayo wa sumbedza kamara ṭhanu; fhedzi ho fhaṭiwa mbili dza dovha dza fulelwa.

Vho-Badzhi vho thoma u fhaṭa nḡu hei zwiḷa vha tshi kha ḡi shuma vhengeleni ḷa ha Mutshipisi.

Tshifhaṭo tsha vhuvhili ndi tshiṭanga; hafha ndi hune mme awe vha bikela hone.

Tshiṅwe tshifhinga, vhatu vhoṭhe vho vha vha tshi dovha vha ḽela heneṭho tshiṭangani.

Vhutshilo, nga hetshi tshifhinga tshine haya mafhungo ra khou a thoma ngatsho, o vha e na miṅwaha ya fumi mbili.

O vha e mutukana wa u luga, ane a funa muṭa wa hawe na mirado yawo yoṭhe.

O vha a tshi zwi vhona uri hu na zwinzhi zwine miṅwe miṭa ya vha nazwo ngeno ha hawe zwi siho.

Vhatukana vhanzhi vha thanga dzawe vho vha vhe na dzibaisigiri, fhedzi ene a si na.

O ri u humbela khotsiawe uri vha mu renegele- vho baisigiri vha ri vha ḽo mu rengela vha tshi vha na tshelede, ene a fushea nga zwenezwo.

Khotsi awe na Makhulu wawe o vha a tshi vha ṭhonifha na u vha hulisa nga mbilu yawe yoṭhe.

Vho-Badzhi vho swika he vha fhelelwa nga mushumo ngei vhengeleni la Mutshipisi.

Vho ri u vhona zwo ralo vha si sokou dzula, vha vusuludza zwa u dishuma nga vhone vhaṅe.

Vho thoma mushumo wa u vhaḁa zwithu zwo fhambanaho henefho hayani.

Vho vha vha tshi vhaḁa zwithu zwi no nga zwidulo, tafula, mpfo, pheḁho, thonga na zwine muthu a tou nanga.

Tshinwe tshifhinga na Vhutshilo o vha a tshi thusa musi o no vhuya tshikoloni nga masiari.

Nga mafhelo a vhege ndi hone he a vha a tshi ita na u rumiwa u rengisa kana u isa zwithu zwo vhadziwaho kha vho itaho dzioda.

Maḁuvha na miḁwedzi zwi tshi khou ḁi ya phanḁa, Vho-Badzhi vha limuwa uri masheleni ha tsha dzhena u fana na mathomoni.

Thundu ye vha vhaḁa yo vha i sa khou rengiwa nga vhunzhi u fana na mathomoni.

Mpfo na pheḁho ndi zwone zwe zwa vha zwi tshi rengiwa nyana.

Vho thoma u vhilaela nga maanḁa, zwa fhedza zwi tshi vha ḁisela mutsiko.

Hezwi zwo ḁisa tshanduko kha kutshilele kwavho, vha thoma u vha na mbiti na vhuhali.

Vho vha vha tshi vho sokou dzula nga u semana na muḁwe na muḁwe hafha hayani.

Vhutshilo o vha a tshi dzhena tshikolo henefho phuraimari i re tsini na hayani hawe.

Mme awe vho dzulela u mu tuṭuwedza uri a futelele tshikolo ngauri pfunzo ndi yone i no ḑo mu bvisa vhusiwanani.

Na ngoho Vhutshilo a pfesesa zwe mme awe vha mu vhudza, a ḑi-ita khonani na bugu.

O vha a sa vhali dza tshikolo fhedzi, a tshi vhala bugu inwe na inwe ine a i wana.

Gurannḁa kana dzidzhenalḁa na dzone o vha a tshi dzi vhala.

Hezwi zwo ita uri a vhe na nḁivho yo ḁandavhuwaho u fhira vhana vha thanga dzawe.

Vhutshilo o vha a tshi hadzima bugu laiburari ya tshikolo nga murahu ha vhege mbili.

O vha a tshi vhala na bugu dza Luisimane; zwa ita uri nḁivho yawe ya luambo i aluwe.

Kha bugu dza zwa tshikolo o vha a tshi vhala a fhirisa na afho he vhadededzi vha funza u guma hone.

Zwo ita uri a khodiwe nga vhadededzi vhanzhi nge a vha a tshi khou kona.

Hu tshi nḁwaliwa mulingo o vha a tshi anzela u wana maraga nnzhi vhukuma.

Mme awe vha tshi ya u dzhia ripoto vho vha vha tshi vhuya vho takala.

Yunifomo ya Vhutshilo yo vha yo no tou haluluwa nga u kuvhiwa vhege inwe na inwe.

Na hone yo vha i na zwihaswa he mme awe
vha tou runga musi i tshi kheruwa.

Liñwe ðuvha o ri o ya u kuvha mulamboni, a
thuswa nga vhañwe vhafumakadzi.

Vho vhona a tshi khou kuvha a si na tshisibe,
a tshi tou vha na lupepelele.

Vha mu shululela tshisibe tsha vhukhopfu
tshinzhi, vha ri tshiñwe u ðo shumisa
liñwe ðuvha.

Vhutshilo a tumba a losha a livhuwa thuso ya avho vhafumakadzi.

Hafhu na zwienda zwa u ambara a tshi ya tshikoloni o vha a si na.

Zwe a tshaledzwa nga muzwala wawe zwo vha zwi sa tendelwi tshikoloni.

O thuswa nga vha National Education Collaboration Trust (NECT) na vha Woolworths.

Havha vhathu vho lambedza vhana vha tshikolo tsha hawe zwienda zwa tshikolo.

Duvha la hone ho vha na vhu tambo vhuhulu afho tshikoloni.

Vhutshilo na vhanwe vhana vho khethiwaho vho phakhelwa zwienda na bege dza u hwala bugu.

Tshinwe tshifhinga o vha a tshi ya tshikoloni na ndala, o bva a so ngo la tshithu.

Mashudu afho tshikoloni ho vha hu tshi phakhiwa zwiliwa nga tshifhinga tsha u awela.

Vhutshilo na vhañwe vha shayaho vho vha vha tshi dovha vha ñewa zwo salaho.

Vho vha vha tshi ùwa nazwo mahayani uri vha ño lalela zwone.

Tshikolo tshi tshi vala vho vha vha tshi phakhelwa mugayo, ñawa, na zwiñwe zwi sa sini.

Hezwi zwo ita uri vha si tambule nga ndala musu tshikolo tsho vala.

Musi e kha Gireidi ya vhusumbe, khotsi awe vho ita ndugiselo dza uri a yo dzhena Sekondari ya Mulilo.

Vho ya vha dzhia dzifomo dza khumbelo ya u ṭanganedzwa kha Gireidi ya vhumalo.

O phasa Gireidi ya vhusumbe nga ndila i takadzaho nga maanda nahone a ṭanganedzwa.

Nga nnda ha zwienda, yunifomo ya sekondari yo vha i sa fani na ya phuraimari.

Vho ṭuwa nae vhengeleni vha mu rengela vhurukhu na hemmbe nthihi fhedzi.

Vho kundelwa u mu rengela ṭirekisuthu nge tshede ya vha i sa tsha swika.

Nangoho Vhutshilo o mbo di tšanganedzwa Sekondari ya Mulilo a ya a dzhena hone.

Yunifomo yo vha i tshi ambariwa nga Musumbuluwo, Lavhuvhili na Lavhuṅa.

Lavhuraru ho vha hu tshi ambariwa tširekisuthu, ngauri ho vha hu tshi itwa mitambo.

Nga Lavhuṅanu, muthu o vha a tshi tendelwa u ambara zwine a funa, tenda a badela rannda thanu.

Vhutshilo o vha a tshi dzulela u phanishelwa u sa ambara t̄irekisuthu nga L̄avhuraru.

Nga L̄avhuṭanu o vha a sa ambari zwawe ngauri o vha si na zwiambaro zwavhuḍi na tshelede o vha a si na.

Tshifhinga tshi tshi ya, Vhutshilo a pfa uri zwa hafha tshikoloni zwi khou lemela lu sa konḍelelei.

O vha a tshi dzulela u ambara yunifomo nthihi vhege yoṭhe.

Zwo ṅaṅa nge liṅwe ḍuvha nga L̄avhuraru, vhurukhu ha thatamuwa nga murahu.

Hezwi zwo ita uri vhaṅwe vhatukana vha mu see ngeno vhaṅwe vha tshi khou mu nyefula.

A tshi vhona zwo ralo a bvisa hemmbe ya nembelela uri a ḍithivhedze nga murahu.

Izwo zwo mu luṭanya na vhadededzi ngauri zwo vha zwi sa tendelwi afho tshikoloni tsha Mulilo.

Nga mathabama a ɕalutshedza vhabebi
vhawe uri u khou vhona zwa tshikolo zwi tshi
khou konɗa.

A vha vhudza uri u khou humbula uri a
litshe u dzhena tshikolo, ngauri zwi khou mu
shengedza.

Khotsi awe vha mu humbela uri a vha
sumbedze bugu dzawe dza u ŋwalela
vha vhone.

Vha tshi sedza vha vhona o wana maraga nnzhi kha ndowedzo dza kilasini, tshunwahaya na mulingo.

Vha ri; “Nwananga, u khou shuma zwavhudi kha thero dzau dzothe hafha fhethu. Hezwi ndi zwone zwa ndeme kha zwithu zwothe zwa tshikolo, zwiwe zwothe zwi a fhela.”

Mme awe nga fhalala vha ri, “U kondelela hu disa zwivhuya, nwananga. Pfunzo ndi yone i no vhofholola muthu ya mu bvisa kha vhushai hawe hothe.”

Vhutshilo a ri, “Ndi khou zwi pfa hezwo, fhedzi ndi khou shengela hangei tshikoloni.

Kha vha litshe, ndi dzule nanwaha fhedzi, ri kuvhanganye tshelede, ndi do vhuyelela nwanakani. Ndi do vusuludza ngade nda rengisa miroho, nda thusa na Baba kha zwa u vhadala.”

“Nwananga, mme au vha do sala vha khou runga vhurukhu, nne ndi khou ya u amba na thoho ya tshikolo zwino li saathu kovhela.”

Vho-Badzhi vho mbo ɔi takuwa na zwenezwo vha livha ha ɕhoho ya tshikolo, Vho-Mugwedzi.

Muɔini wa hone hu na nndu dzo bebanaho, luhura ndi luvhondo lwo fhatwaho nga matombo.

Vho-Badzhi vho ri u swika vha ima getheni vha ri “Ndaa! he ndaa muɔini!”

Vha tshi tou ralo gethe la hone la mbo ɔi vulea nga lothe li so ngo farwa nga muthu.

Fhedzi vhanε vha muɔi vho mbo ɔi bvelela vha ɔa u vha ɕanganedza.

“Ndo vha ndi tshi vho ofha ndi tshi vhona gethe li tshi vulea ndi sa vhoni muthu tsini. Nda ri arali hu na mmbwa namusi ndi do tou vha nama yadzo,” Ndi Vho-Badzhi vha no ralo.

“Ndo vha ndi tshi kha di tou dzhenisa golo garatshini, nahone fhanu a hu na mmbwa.”

“Ndi Vho-Badzhi? Namusi i do tou na na tshifhango, vho no vhuya vha kanda fhanu?”

Vho-Badzhi vha ri: “Ndi zwa vhukuma, a thiathu u da u bva tshe nda vha itela dziraka garatshini.”

Vho no swieledwa, Vho-Badzhi vha anetshela vhuleme havho ha u dzhenisa Vhutshilo tshikolo.

“Zwino mutukana u vho ri ndi khwine a tshi litsha tshikolo ri thome u toda tshelede.

A tou litsha tshikolo nne ndi nga si vhe na mulalo ngauri u a kona, nahone shango li do ri mini?”

Vho-Mugwedi vha ri: “Ndi do vha thusa, fhedzi ene u fanela u da a shuma tshikolo tshi tshi bva. Vha mu vhudze uri matshelo nga matsheloni a de ofisini tshi saathu dzhena, ndi ambe nae.”

Vho-Badzhi vha tshi tuwa afho vho vha vho takala nga maanda, vha tshi nga vha sa fhufha.

Vha tshi swika hayani vha ɬalutshedza mufumakadzi na n̄wana zwe vha tshimbilisa zwone.

“Na zwino vha ri matshelo u ɬavhanye u swika tshikoloni na hone u swikele ofisini yavho.”

A tshi swika ofisini vha mu laedza mushumo, vha fulufhedzisa u mu rengela yunifomo na ɬirekesuthu.

U bva ɬeneɬo ɬuvha Vhutshilo o mbo ɬi thoma u shuma ha ɬthoho ya tshikolo.

ɬuvha ɬinwe na ɬinwe o vha a tshi swika a n̄ewa zwiliwa, a shuma, a kona u ya hayani.

Nga Mugivhela o vha a tshi ɬavhanya u tshaisa, nga Swondaha o vha a sa shumi.

Vho-Mugweɬi vho mu rengela yunifomo yo fhelelaho na zwiinwe zwienda. Nwaha u tshi fhela o phasa Gireidi ya vhumalo zwavhuɬi.

Na n̄waha u tevhelaho Vhutshilo o ɬi shuma henefho, a phasa Gireidi ya vhuɬahe zwavhuɬi.

Vho-Mugweḽi vho vha vhe na vhana vhavhili,
muḽwe a tshi pfi Pfunzo muḽwe a tshi
pfi Glory.

Pfunzo o vha e muhulwane, Glory e thanga
na Vhutshilo, nahone vhe kha Gireidi nthihi.

Pfunzo na Glory vho vha vha tshi dzhena
sekondari ya Tondani.

Vho vha vha tshi ḽuwa nga thekisi nga uri
tshikolo itsho tsho vha tshi kule.

Nga Mugivhela Vhutshilo o vha a tshi ita a tshi thusa Glory u ñwala tshuñwahaya.

Naho Pfunzo o vha e kha Gireidi ya n̄tha, o khoḁa nḁivho ya Vhutshilo ya Mbalo na Saints.

Glory na Vhutshilo vho phasela kha Gireidi ya vhufumi thihi vhoṯhe uyo ñwaha.

Musi vhe kha Gireidi ya vhufumi mbili, Vhutshilo o vha a tshi vho tou nga ñwana wa heneḁho.

O vha a tshi lindela Glory a tshi vhuya a mu thusa u ñwala tshuñwahaya.

Naho o vha a sa shumi nga Swondaha, o vha a tshi ḁa vha vhalala vhoṯhe.

Mulingo wa Gireidi ya vhufumi mbili Vhutshilo o u phasa nga ñaledzi kha Saints, Mbalo na Luisimane.

Khamphani dzo vha dzi tshi tou lwedzana uri dzi mu ḁhe bazari ya mahala ya u ya yunivesithi.

Vhutshilo o nanga bazari ya inwe khamphani khulwane a ya u gudela vhuinzhiniere Cape Town.

Khamphani yo mu badelela pfunzo, vhudzulo, dzibugu, zwiliwa, vhuendi na zwishumiswa zwothe.

Khamphani yo mu rengela thikithi a namela fulaimatshini lwa u thoma vhutshiloni hawe.

Nga nwedzi wa Fulwi o rumela khotsi awe tshelede a ri vha fhedzise u fhaṭa nṅu.

O vha tšalutshedza uri ndi tšhelede ye a
vhulunga kha mali ya tshikwamani ine a
n̄ewa nga khamphani.

Hayani ho vha hu sa tsha tšahela tshithu
ngauri o vha a tshi dzulela u vha rumela
tšhelede.

Nga n̄waha wa vhuṅa o vuledza pfunzo
dzawe dza Univesithi. Vhabebi vhawe vho
n̄amedzwa fulaimatshini vha ya u fhumledza
n̄wana wavho a tshi ambara.

Ene o mbo ḡi wana na mushumo henengei
kha vundu ḡa Kapa Vhukovhela. Nga murahu
o ḡo sudzuluselwa kha davhi ḡa khamphani ḡi
re vunduni ḡa Gauteng.

Musi o vhuya nga maḡuvha a u awela, o ya
ha Vho- Mugweḡi a vha livhuwa thuso yavho.

Khotsi awe o vha fhaḡela ha u vhaḡela hone
havhuḡi a vha rengela zwishumiswa zwa
muḡagasi.

U kondelela nangoho hu ḡisa dakalo!

U DZHIELA NTHA

Yo nwalwa nga

Maxwell N Mamathuba

Mufanisi

Ntibile Zonke

Mudzudzanyi 1

Pandelani Claudine Rambau

Mudzudzanyi 2

Mukondeleli Constance Ntembahe

Mudzudzanyi 3

Ndivhuwo Mulaudzi

Muoli

PixelPing Design

ISBN 978-1-920702-37-3

basic education
Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

